

Резюме на монографичен труд „Аналогиите в детска възраст“, автор: Милена Мутафчиева

Книгата е в общ обем от 223 страници и представлява обзор на теориите за развитие и изследванията на разсъжденията по аналогия при деца. Основният изследователски въпрос, поставен в нея, е доколко аналогиите са базисен механизъм в мисленето на малките деца, който не зависи от областта на познание и може да е вроден и/или придобит. На този възглед е противопоставено мнението, че аналогиите представляват сложен и късно развит механизъм, който затруднява децата поне до възраст 11-12 години.

Книгата е структурирана в пет глави, използваната литература включва 267 източника, като 51 от тях са от 2010 година насам. Дванадесет от използваните източници са текстове, които съм публикувала в съавторство с колеги и студенти от НБУ.

В първата глава се обсъждат различни дефиниции на разсъжденията по аналогия, както и различни задачи за изследването им. Представени са процесите, които се включват в разсъжденията по аналогия, както и теориите, които описват развитието на тези разсъждения. В теоретичния обзор са цитирани структурната теория на Пиаже, компонентната теория на Стърнбърг, теорията за структурното съпоставяне и промяна на фокуса от обекти към релации, подходът, основан на знанието и подходът за превъзходство на релациите, теорията за комплексността на релациите, теорията за когнитивната комплексност и контрол. Описанието на всяка една от теориите е съпроводено от кратко описание на емпиричните изследвания, които подкрепят тези теории.

Във втора глава е поставен въпросът дали разсъжденията по аналогия са вродена или придобита способност. Описани са данни от изследвания на малки деца, примати, папагали, различни култури и деца и възрастни с атипично развитие. В трета глава се обсъждат факторите, които улесняват или затрудняват децата при разсъжденията по аналогия, връзката им с познавателни фактори като екзекутивни функции, работна памет, езикови и предметни репрезентации и пр. В тази глава са мотивирани теоретично и представени поредица от наши изследвания с Бойчо Кокинов, които проверяват

влиянието на различни фактори, които могат да улеснят малките деца при правенето на аналогии като физически обекти, движение, език и др. В четвъртата глава се описва влиянието на разсъжденията по аналогия върху други когнитивни процеси и задачи като включване в клас, разбиране на различието между одушевеност и неодушевеност, разбирането на физически феномени и феномени от астрономията, съпоставяне на транзитивни релации и др. В тази глава също са описани и множество наши изследвания, които проверяват влиянието на разсъжденията по аналогия при правенето на транзитивни разсъждения, съпоставянето на транзитивни релации, разбирането на теориите за менталния свят.

Последната пета глава се връща към въпроса доколко аналогията е базисен механизъм в познанието на децата. В нея се докосват въпросите за мисленето при животните и това, което го отличава от човешкото мислене по аналогия, доколко рано развита способност е то и други аспекти. Основният извод е, че аналогията е ранно развита способност, без в това да се съдържа претенцията, че е вроден механизъм или „супер модул“. В допълнение се настоява, че аналогията е базисен механизъм, който улеснява разсъжденията на децата в много области на познание.